תורה אור

חונהו דקא שדו מיא מפומא דחצבא, אמר אי הוה ידענא דרגיליתו למיעבד הכי לא איעכבי א] *~~כי אתא רב דימי~~ אמר מים הראשונים °האכילו בשר חזיר אחרונים הוציאו את האשה מבעלה ~~כי אתא רבין~~ אמר ראשונים האכילו בשר נבלה אחרונים הרגו את הנפש, אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אתא רב דימי אפקה אתא רבין קטלה, ר' אבא *מתני חדא מהני וחדא מהני לחומרא. איתמר חמי האור: חזקיה אמר אין נוטלים מהן לידים ורבי יוחנן אמר נוטלין מהם לידים אמר רבי יוחנן שאלתי את רבן גמליאל בנו של רבי ואוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן. חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהן הידים ורבי יוחנן אמר כל גופו טובל בהן אבל לא פניו ידיו ורגליו, השתא כל גופו טובל בהם פניו ידיו ורגליו לא כ"ש? אמר רב פפא: במקומן דכולי עלמא לא פליגי דשרי, משקל מינייהו במנא דכ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דפסקינהו בבת בירתא: מר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן, כתנאי *מים שנפסלו משתיית בהמה: בכלים פסולים, בקרקע כשרין רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בקרקע טובל בהן כל גופו אבל לא פניו ידיו ורגליו השתא כל גופו טובל בהן (א) ידיו ורגליו לא כ"ש, אלא לאו דפסקינהו בבת בירתא ובהא פליגי: דמר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן. אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן "נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה, ועוד משום מצוה, מאי מצוה? אמר אביי *מצוה לשמוע דברי חכמים רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך דכתיב °וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים" אמר ר"א בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה אמר ליה רבא לרב נחמן מאי משמע? דכתיב "וידיו לא שטף במים" הא שטף טהור הא טבילה בעי? אלא הכי קאמר ואחר שלא שטף טמא, אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא לא אמרו נטילת ידים לפירות אלא משום נקיות, סבור מינה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא אמר להו רבא לא חובה ולא מצוה אלא רשות, ופליגא דרב נחמן *דאמר רב נחמן "הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח, אמר רבה בר בר חנה הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ורבי אסי איתו לקמייהו כלכלה דפירי ואכלו ולא משו ידייהו ולא יהבו לי מידי ובריך חד חד לחודיה, שמע מינה תלת: שמע מינה אין נטילת ידים לפירות וש"מ "אין מזמנין על הפירות ושמע מינה "שנים שאכלו מצוה ליחלק *תניא נמי הכי שנים שאכלו מצוה ליחלק "במה דברים אמורים שהיו שניהם סופרים אבל אחד סופר ואחד בור, סופר מברך ובור יוצא. תנו רבנן "נטילת ידים לחולין עד הפרק, לתרומה

עד

ויקרא טו

ברכות מב

האכילו בשר חזיר · שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ומבשל ומאכילם, וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכסבור זה שעובד כוכבים הוא והאכילו בשר חזיר: הוליאו אשה מבעלה והרגו את הנפש · בפרק בתרא דיומא בעובדא דכידור איכא למ"ד קטלה ואיכא למ"ד לא קטלה אלא אפקה: וסימניך · שלא תטעה מי מהם אמר הוליאו ומי מהם אמר הרגו: אתא רב דימי אמר אפקה אתא רבין אמר קטלה · הראשון הוליאה והשני הרגה אחוז הסימן כאילו שניהם נעשו בה גירושין והריגה ושוב לא תטעה דודאי אין להחליף ולומר הראשון הרגה והשני הוליאה והם היו יודעין דרב דימי אתא מארץ ישראל מקמי רבין: חדא מהני כו' לחומרא · בראשונים בשר חזיר כרב דימי ואחרונים הרגו כרבין: בשר חזיר חמור מנבלה דאית ביה תרי איסורי: אין נוטלין מהם · מים הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא: רבן גמליאל ברבי · בנו של רבי ואוכל טהרות היה: חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהן הידים · אי איכא מ' סאה: כל גופו טובל בהן · אם נטמא ראויות הן לטבילת כל גופו: אבל לא פניו ידיו ורגליו · אם טבל בהם פניו ידיו ורגליו אין טבילה עולה לידים ולאכילה: השתא כל גופו כו' · הלא אף טבילה עולה לידים יותר מן הנטילה כדאמרינן בחגיגה (דף יח:) נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולקדש מטבילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כל שכן: במקומן · במחובר אם בא להטביל ידיו בהן: דכ"ע שפיר דמי · דהא טבילה עליהם ככל מעיינות ומקוואות: משקל מינייהו במנא · לשפוך על ידיו כדין הנטילה: דכ"ע אסור · דכי תקון רבנן נטילה, לאו בחמין תקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר: דאפסקינהו בבת בירתא · חריץ קטן והמים פונים שם ואין שם שיעור מקוה אבל מחוברין למקוה דגזירה בעלמא הוא אטו מנא: שנפסלו משתיית בהמה · כגון סרוחין או חמי טבריא: בקרקע כשרין · להטביל ידיו דהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא בראוין לשתיית בהמה: אבל לא פניו ידיו ורגליו · אפילו דרך טבילה פניו ורגליו, משום ידיו נקט להו ואורחא בעלמא נקט: נט"י לחולין מפני סרך תרומה · הלכה שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהני בהו שני ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם א] להטהרת בחולין: מצוה לשמוע דברי חכמים · שתקנוה: רבא אמר דאורייתא היא מצוה כרבי אלעזר בן ערך: מכאן סמכו · כדמפרש ואזיל: הא שטף · במים את ידיו טהור מנגיעתו בזוב בתמיה: אלא ה"ק · הנוגע בזוב, ומי שלא שוטף את ידיו שניהם טמאין והסמכתא בעלמא היא: ופליגא דרב נחמן דאמר גסות הוא · ואסור לנהוג עצמו בגסות הרוח ולאו רשות היא: ולא יהבו לי מידי · שלא חשו לצרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר "נברך": וש"מ · מדברכו כל חד וחד לחודיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חבירו שמע מינה בשנים מצוה ליחלק הואיל ואין כאן שלשה:

עד

חונהו דהוו שדו מיא מפומא דחצבא · והא דאיעכב ולא עשה בעצמו כן או שלא הודיעם לפי שהיה ירא שיקפידו עליו שאר השדים אם היה מודיע אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה דשתי: **חמי** האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים · והא דתניא לעיל (דף קה:) מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן מוקי (ב) חזקיה כלישנא קמא דר' ינאי דלעיל בשאין היד סולדת וכאן איירי כשהיד סולדת בהן, ורבי יוחנן דשרי הכא בלשון בתרא דמוקי לה אע"פ שהיד סולדת מותר ובחנם פירש בקונטרס דחזקיה תנא הוא ופליג אברייתא דלעיל: **דפסקינהו** בבת בירתא · והא דאמרינן בפרק ג' מינין (נזיר לח.) דרביעית דמקוה בטלי בטלוה הייט לענין מחטין וצינורות אבל שרי להטביל בהן ידיו א"כ לגמרי בטלוה אף לידים והכא במחוברין למקוה וכן פירש בקונטרס: **מים** שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקע כשרין · בפ"ב דזבחים (דף כב.) אמרינן כל המשלים למי מקוה משלים למי (ג) בור ולרביעית אינו משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט הנרוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי משלים פירש שם בקונטרס וכשרים הן לידים כדאמר בפרק כל הבשר מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין ואגב ריהטא לא עיין *כן ואם תאמר דהתם קאמר ואי דאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי לא והכא משמע דלכ"ע טובל בהן כל גופו ונראה לפרש דהתם איירי שנפסלו משתיית בהמה מחמת שהטיט עב כל כך שאינה יכולה לשתות דאז אין שם מים עליו אבל הכא איירי בצלולין הרבה אלא דמאיס ומסרחי ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות: **מצוה** לשמוע דברי חכמים · וא"ת והלא משום סרך תרומה תקנו וא"כ מאי ועוד וי"ל דתקנו משום נקיות: **מצוה** לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך · פירוש דאסמיך ליה קרא דלאו דרשה גמורה (ד) דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה (דף מג.) מה ידיו מחוברין: **ושמע** מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק · תימה לר"י מנא ליה דמצוה ליחלק דילמא רשות כמ"ד בריש פ' שלשה שאכלו (ברכות מה:) דאם רצו לזמן מזמנין דפלוגתא היא דרב ורבי יוחנן ועוד קשה דהתם לא פליגי אלא בפת שיש עליו תורת זמון בג' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כדאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירו' פשיטא דמצ' ליחלק

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה טו ועי"ש סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף י [וכרב אלפס ברכות פ"ח דף מה:]:

כז ב מיי' שם הלכה ט ועי"ש טוש"ע שם סעיף ו [וכרב אלפס שם]:

כח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:

כט ד מיי' שם הלכה ג ועי"ש סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנח סעיף ה:

ל ה טוש"ע א"ח סי' ריג סעיף א:

לא ו ז מיי' פ"ט מהל' ברכות הלכה טו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קצג סעיף א [וכרב אלפס שם מה:]:

לב ח מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה ד סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קסא סעיף ד:

לג ט מיי' פי"א מהלכות תרומה הלכה ז ופי"א מהלכות מקואות הלכה יא:

[צ"ע כאן]

◆

שיטה מקובצת

א] מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה · נ"ב כאן רמז מה שתירץ הרשב"א ז"ל בקושיא שיש כאן ע"ש:

[וע"ע תוס' סוכה יט: ד"ה פיק ותוס' זבחים כב: ד"ה למעוטי]

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא כל גופו טובל בהן פניו ידיו: (ב) תוס' ד"ה חמי וכו' מוקי לה חזקיה וכו' ורבי יוחנן דשרי הכא ס"ל כל' בתרא: (ג) ד"ה מים וכו' למי מקוה משלים למי כיור ולרביעית · (ד) ד"ה מצוה וכו' גמורה היא דעיקר:

חגיגה יח:

ברכות מה:

גליון הש"ס

גמ' האכילו בשר חזיר: עיין ב"י יו"ד סי' קיז.

מסורת הש"ס

יומא פג: [ע"ש דאיתא וכייט דתנן כו' וצריך תיקון שם]

[זהו כסייט דתנן כו' דאיתא ביומא כנ"ל ואפשר דהך ר' אבא גופו תני להך דאיתא מים ראשונים כו' האמר ביומא כנ"ל וע' כתובות פא. והגיה ר' אבא כו' ולפ"ז צ"ל ביומא כנ"ל וכייט דספיא]

[תוס' דידים פ"א ע"ש]

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים. כ"ב עיין ב"י בי"ד סי' קי"ז דכי ישראל רשע לא שעת השמד הי' והיו מחזיקים עצמם לקיים בפרהסיא דהא"ס לא אסור לעשות סחורה בדבר האסור מן התורה וכ"כ מהר"ש סיף ועיין מהרש"א בלשון רש"י בד"ה האכילו וכו' דמפרש בפרושו וזה שלא כהרב"י:

◆

רבינו גרשום

מים ראשונים האכילו בשר חזיר · א) כלומר ההוא דישב לשלחן כי לא נטל ידיו וכסבור דעובד כוכבים הוא והביאו לפניו בשר חזיר: אחרונים הוציאו אשה מבעלה · דההוא דאפקיד כסא לאינתתיה אכל עדשים ויצא לשוק בדלא נטל ידיו מים אחרונים והיה רשע אחד שראה כשנתן הבעל הכים לאשתו ובא לאשה ואמר לה תני לי הכים שנתן ליך בעליך א"ל תן לי סימן נתן לה שאכל עדשים וכשבא לביתו וסיפרה לו הדברים תירשה · חד מהני וחד מהני לחומרא · כלומר מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש כלומר לא סבירא ליה דגירשה אלא קטלה: חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים · כלומר מים ראשונים: פסקינהו בבנא. כלומר דנפל מהם בכלי: דפסקינהו בבת בירתא כלומר שהיו עושין בצידי הנהר כמו צינורות שהולכות לשדות ומשקין מהם שדותיו דלא היו המים במקום רביתא דנהרא אלא בצינורות דהוא בת בירתא ובאותו מקום פליגי אם יכול אדם ליטול ידיו אם לאו: מים שנפסלו משתיית בהמה. כלומר שלא היו נקיים בכלים פסולים ליטול מהם ידיו בקרקע כשרים: טובל בהם כל גופו אבל לא ידיו ורגליו לענין קידוש ידיו ורגליו לעבוד עבודה: מר סבר גזרינן כלומר דר' שמעון בן אלעזר סבר אבל לא ידיו ורגליו דגזרינן אטו מנא ות"ק סבר בקרקע כשרים אפי' בבר בירתא דלא גזרינן אטו מנא (אלא) משום סרך תרומה כלומר שאם אכלו חולין בלא נטילת ידים היו מסריכין כן לתרומה והוו אוכלין אפי' תרומה בלא נטילת ידים: הא אחר שלא שטף ידיו טמא כלומר אפי' טהור שלא שטף ידיו טמא לאכול אפי' חולין · ופליגא דרב נחמן כלומר מה דאמרינן רשות הוא ליטול ידיו לפירות

א) נ"ל דהוא ישב על השולחן לאכול ולא נטל ידיו וכו' ·

נושא/מבנה
צורות באיזה תקלות נגרמו עקב אי צהירות במים ראשונים ואחרונים

נושא/מבנה
חמי האור וחמי טבריא מח' חזקיה ור' יוחנן אם כשרים לנטילת ידים/לטבילת ידים

נושא
מח' אביי ורבא בהסבר הסיפא של מימרא של ר' אידי בר אבין "נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה ועוד משום מצוה"

נושא
הנוטל ידיו לפירות

נושא
עד היכן צריך להגיע המים בנטילה:
1- לחולין
2- לתרומה
3- לקדושה במקדש (נטילה מן הכיור)

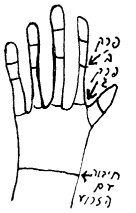* לר"ל קף: מוכר מינא טלו - "מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה"